

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA
KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ**
*Social Studies Teachers' Self-Efficacy Regarding Geography Subjects'
Teaching*

Ufuk SÖZCÜ

*Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Coğrafya
Öğretmeni, usozcu@hotmail.com*

Yrd. Doç. Dr. Sibel OĞUZ

*Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
soguz@kastamonu.edu.tr*

Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

*Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
daydinozu@kastamonu.edu.tr*

ÖZET

Öz yeterlik hayatın her alanında olduğu gibi eğitim faaliyetlerinde de önemli bir kavramdır. Kişinin herhangi bir eylemi planlama ve uygulama gücüne ilişkin kişisel düşüncesi olarak tanımlanabilecek olan öz yeterlik öğretmenlerde bulunması gereken özelliklerden biridir. Öz yeterliği yüksek olan öğretmen, öğrencileri motive etmede daha başarılı olur. Her branşta olduğu gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin de öz yeterlik düzeyleri ders başarısında etkili bir faktördür. Sosyal bilgiler dersine kaynaklık eden en önemli alanlardan biri de coğrafyadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularına ilişkin öz yeterliklerinin belirlenmesi hem öğretmenin kendini değerlendirmesi hem de öğrenciye etkisini göstermesi açısından önemlidir. Bu amaçla yapılan çalışma Gao (2011) tarafından geliştirilen anketin online şekilde, tesadüfi örneklem yöntemiyle Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 366 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir. İki alt boyuta sahip olan anketin sonuçlarına göre öğretmenlerin coğrafya konularının öğretimine ve sonuç beklentisine yönelik öz yeterlik algıları orta düzeydir. Öğretmen öz yeterlikleri cinsiyet, yaş ve kıdem değişkenlerine göre farklılık göstermezken, eğitim durumu ve mezun olunan bölüm değişkenlerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretmeni, coğrafya, öz yeterlik

ABSTRACT

Self-efficacy is an important term in every state of life as well as in educational activities. Self-efficacy that can be defined as personal thoughts

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

about planning and applying. All those any acts of that person is one of the features that have to be embodied by the teachers. The teacher who has high self-efficacy is going to have much success in motivating the pupils. social studies teachers' levels of self-efficacy as well as in each branch is an effective factor in academic success. One of the most important areas that constitute a source to the social studies is geography. Determining the social studies teachers' self-efficacies in geographical subjects is very important in terms of ability to evaluate themselves and to present their impacts on students. The study which is carried out in accordance with this purpose is performed as online survey that is made by Gao (2011) and it is carried out by applying to 366 social studies teachers, working in different cities of Turkey, by means of the technique called 'Random Sampling'. According to the results of the survey having two sub-dimensions, the social studies teachers' senses of self-efficacy towards teaching the geographical items and expectation results are at medium level. While the self-efficacy of the teachers doesn't differ in terms of sex, age and seniority variants, it has a reasonable difference from the point of educational background and departments that they graduated.

Keywords: *Social studies teacher, geography, self-efficacy*

1. GİRİŞ

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, belirlenen hedeflere ulaşılmasında en önemli öge şüphesiz ki öğretmenlerdir. Öğretmenlerin öğretme görevinin yanı sıra öğrencilere her anlamda örnek olmak gibi toplumsal sorumlulukları da bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu görev ve sorumlulukları yerine getirebilmeleri için kişisel anlamda mutlu, yeterli ve özgüveni yüksek birer birey olmaları gerekmektedir. Bu yüzden öğretimin sahip olduğu niteliklerini artırmak ve öğrencilerin seviyesinin arzu edilen duruma getirebilmek için olmazsa olmazlardan biri öğretmenlerin yeterliklerinin incelenmesi ve geliştirilmesidir. Bu noktada son çeyrek yüzyıldır üzerinde yoğun bir şekilde çalışılan öz yeterlik ve öğretmen öz yeterlik kavramlarının üzerinde durulmasında yarar bulunmaktadır.

Öz yeterlik, Bandura tarafından geliştirilen ve bireylerin sahip oldukları bilgi ve becerileri etkin biçimde kullanabilmeleri için, öncelikle, ilgili alanda kendi yeterliklerine güven duymaları gerektiğini savlayan sosyal öğrenme kuramına dayanır. Bandura, öz-yeterlik algısının, insan davranışlarının ve davranış değişikliklerinin temel belirleyicilerinden biri olduğuna inanmaktadır (Pajares, 2002; Bandura,

1986: Akt. Özerkan, 2007, s. 28-29). Öz yeterlik; bireyin belli bir edimi gerçekleştirmek için gerekli eylemleri düzenleme ve yürütme gücüne ilişkin yargısı (Bandura, 1986:391); kişinin belirli hedeflerine ulaşmak için etkili ve uygun tutum sergileme yeteneği (Ormrod, 2006; Akt. Gavora, 2010, s.2); bireyin farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine, kapasitesine ilişkin kendini algılayışı, inancı, kendi yargısı (Senemoğlu, 2005); özel bir durumda gerekli olan davranışları yapabilmek için kişinin kendi kapasitesine yönelik hükmü ve bir görevi gerçekleştirmek için yeteneklerinin değerlendirilmesi gibi farklı şekillerde tanımlanmıştır (Pajares ve Miller,1994; Akt. Doğan vd. 2012, s.226). Pajares' e (1997) göre çeşitli durumlar ve duygularla karşılaştığımızda öz yeterlilik inançlarımız seçimlerimiz, çabalarımız ve dirençlerimiz etkilenir (Akt. Henson, 2001, s.4). Öz yeterlik inançları, bireylerin nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, kendilerini nasıl motive ettiklerini ve nasıl davrandıklarını belirlemektedir (Akkoyunlu, Orhan ve Umay, 2005). Sharp'a (2002) göre öz yeterlik inancı, birey davranışlarının en önemli yordayıcısıdır. Bireyler bir görevi gerçekleştirmek için gerekli yeteneğin ve denetim gücünün kendilerinde bulunduğuna inanırlarsa, bu görevi seçmeye daha istekli olur, bu konudaki kararlılıklarını dile getirir, gereken davranışları sergilerler (Akt. Korkut ve Babaoğlu, 2012, s.270).

Öğretmen öz yeterlik algısı ise Gavora (2010: 3) tarafından 'öğretmenin tarafsız eğitimi başarma ve planlamak için kişisel yeteneklerine olan inancı' şeklinde tanımlanırken, Tschannen-Moran ve diğerleri (1998, s.202) öğretmenlerin, eğitim aracılığıyla istenilen sonuçları elde etmek için sahip oldukları yeterliklerine dair inançları, Bandura (1997) 'öğretmenlerin öğretme görevlerini üstlenme konusunda sahip oldukları yetenek algıları hakkındaki inançları', Alemi ve Pashmforoosh, (2013, s.25) "öğretmenlerin nasıl davranacaklarına tesiri olan inançları", şeklinde tanımlanmıştır.

Öğretmenin öz yeterlilik algısı sınıf yönetiminde oldukça önemlidir. Öğretmenlerin nitelikli biçimde öğretim yapmasında ve öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmede kendi yeteneklerine ve becerilerine ilişkin kişisel yargıları önemli rol oynamaktadır. Öğrenci ve öğretmenlerin öz yeterlilikleri doğrudan birbiriyle ilişkilidir. Öğrenciler iyi işler yaptığında öğretmen;

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

öğretmenler iyi iş yaptığında öğrenciler kendilerini daha yeterli hissederler (Ross, 1998; Akt. Kaufmann ve Sawyer, 2004, s.322).

Öğretmen öz yeterliği aynı zamanda öğrencilerin kişisel yeterlilikleri (Anderson vd., 1988) ve öğrenci motivasyonları, inançları, tutumları ve öncelikleri, sınıf içi davranışları ve uygulamaları ile yakından ilişkilidir ((Midgley, Feldlaufer ve Eccles, 1989; Ashton, Webb ve Doda, 1983; Akt. Kaufmann ve Sawyer, 2004, s.322). Öğretmen genel öz yeterliği eğitimve öğretimin farklı aşamalarında etkili olabilecek bir faktördür.

Düşük öz-yeterlik duygusuna sahip öğretmenler sınıflarında disiplin, motivasyon ve başarı eksikliği gibi tehditlerle karşı karşıya kalır, öğretim ortamlarını öğrencilere göre değil, kendi isteğine göre sunuş yoluyla dersleri işler ve araç olarak ders kitaplarından yararlanır (Ashton ve Webb, 1986;Akt. Özdemir, 2008, s.280) ve zamanının önemli bir kısmını sınıftaki disiplin sorunlarını çözmek, öğrencilerin yaptıkları hatalardan bahsetmekte kullanırlar (Bandura, 1997; Akt. Akengin vd. 2010, s.82). Mesleki yeterliği ve öz yeterliliği yüksek olan öğretmenler sınıftaki zamanını daha çok akademik çalışmalarla, öğrenci gelişimini hedef alan verimli aktivitelerle doldurmaya çalışırken; farklı yöntemlerle öğretim deneyimleri geliştirme, öğretim metotları, materyalleri geliştirme eğiliminde olup (Allinder, 1994; Guskey,1988; Akt. Henson, 2001, s.5), pozitif öğretim davranışları sergiler, güçlü öğrenci başarıları gerçekleştirirler. Bu tip öğretmenlerden öğrenciler daha fazla bilgi öğrenirken öğretmen de grupla öğrenme aktivitelerine, sorgulama metotlarına, risk almaya, yeniliğe, yeni fikirlere adapte olmaya açıktır (Brouwers ve Tomic, 2001; Henson, 2001; Ross ve Bruce, 2007: Akt. Gavora, 2010, s.3).

Ross'a göre öz-yeterlik algıları yüksek olan öğretmenler;

1. Öğretimde yeni yaklaşımlar ve teknikleri öğrenmeye ve kullanmaya,
2. Sınıf yönetiminde, öğrenci özdenetimini artırıp, doğrudan öğrenci denetlemeyi azaltan teknikleri kullanmaya,
3. Başarı düzeyi düşük öğrenciler için özel çaba göstermeye,

4. Öğrencilerin, akademik yeterliklerine ilişkin benlik kavramlarını yükseltmeye,
5. Erişilebilir amaçlar koymaya,
6. Öğrenci başarısızlığı ve sorunları karşısında ısrarcı ve kararlı davranmaya daha eğilimli olmaktadır (Akt.Özerkan, 2007, s.39).

Bandura' ya (1997) göre öz yeterlik, yeterlik beklentisi ve sonuç beklentisi olarak iki durumu içerir. Öğretmenin başarılı olabilmesi için her iki duruma ait yüksek beklentiye sahip olması gerekir. Öğretmen profesyonel bir şekilde yeterli, kalifiye biri olsa da beklenti düzeyleri düşükse başarılı olamaz. Öğretmenlerin öz yeterliliklerinin gelişimini a) ustalık deneyimleri b) başkalarından kazanılan deneyimleri c) sosyal inançları d) psikolojik ve duygusal durumları etkilemektedir. NCES (Eğitim İstatistikleri için Ulusal Merkez) 1997 yılında elli binden fazla öğretmene uyguladığı araştırmada; öğretmenler ailesinden daha fazla destek hissederse, öğrencilerin sınıf davranışlarını daha iyi kontrol ederse ve okul kurallarında ve karar mekanizmalarında daha etkili olursa, öğretme faaliyeti sırasında daha mutlu hissettiklerini tespit etmiştir (Kaufmann ve Sawyer, 2004, s.323). Hangi branşta olursa olsun öğretmenlerin öz yeterlik inançları öğretim faaliyeti üzerinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle ilkökul ve ortaokul çağındaki çocukların psikolojik durumları dikkate alındığında, kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde bu rolün önemi daha da artmaktadır. Bu nedenle sosyal bilgiler branşı da önem verilmesi gereken alanlardan birisidir. Bilindiği gibi sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır (Savage ve Armstrong, 1996; Akt. Öztürk, 2009, s.4).

Bu amaç doğrultusunda farklı disiplinleri içerisinde barındıran sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya konuları da önemli bir yer arz etmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenliği programındaki coğrafya derslerinin dağılımı incelendiğinde, 1993 yılında başlayan sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde toplam elli üç kredilik coğrafya dersi bulunmakta iken, 2006 yılından itibaren uygulanan programa göre ise, sosyal bilgiler öğretmenliği toplam yirmi kredilik coğrafya dersi bulunmaktadır (YÖK, 1995, 2006). Coğrafya derslerinin kredisi azalsa da

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

sosyal bilgiler öğretmenliği programında coğrafya eğitimi önemini korumaktadır. Coğrafya eğitiminin önemi açıklamak adına Öztürk (2012, s. 264) coğrafya eğitiminin birincil amacını tüm insan yaşamının temelini oluşturan mekânın (ve mekânsal boyutun) öğrenciler tarafından kavramsallaştırılması ve anlaşılmasını sağlayarak onlara doğru mekânsal kararların nasıl alınacağını öğretmek şeklinde tanımlama yaparken; Karabağ ve diğerleri (2007, s.119) coğrafya öğretimi 'öğrencilere doğa-insan etkileşimi ve bu etkileşimle ortaya çıkan dokulara ve özelliklere ait bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırarak' coğrafi bilincin oluşturulması' şeklinde ifadede bulunmuşlardır. Yine benzer açıklamalara göre coğrafya dünyayı anlama ile ilgilidir. Coğrafya yeryüzünün çeşitli özelliklerini ya da insanların yaşadığı mekanı tanımlama ve yorumlama olarak tanımlanır (Bednarz ve Boehm, 1994; Haggett, 1995; Akt. Gao, 2010, s.5).

Coğrafya fiziki ve beşeri dünya hakkında farklı bakış açıları geliştirmek için gerekli, farklı ölçekler kullanarak sorulara cevap verir. Dünya boyunca yerler ve çevreler ile ilgili bilgileri, haritaları anlamayı, sınıf içi ve dışındaki problem çözme yeteneklerini geliştirir. Coğrafya çocukları yetişkinliğe ve iş hayatına hazırlar. Müfredat içinde, çevresel ve sürdürülebilir gelişme hakkında çözümlere ve anlamlandırmaya odaklanır. Doğal ve beşeri bilimler arasında önemli bir bağ kurucudur. Çocuklar coğrafyayı öğrendiğinde farklı toplum ve kültürlerle tanışır. Bu da onların ulusların nasıl birbirine dayandığını anlamalarına yardımcı olur. Onların kendi kültürleri, değerleri, hakları ve sorumlulukları hakkında diğer çevre ve insanların içinde düşünmeleri için ilham verir (DfEE, 1998, s.108). Günümüz çağdaş coğrafya bilimi artık yer adları ezberleten bir bilim dalı değildir. Aksine coğrafya bilimi, günümüzün gelişmiş ülkelerinde olduğu gibi insanın, yaşadığı ortamı tüm yönleri ile tanımasına yardımcı olmaktadır (Üçışık ve Demirci, 2002, s.123).

Çevre ve insan arasındaki ilişkileri açıklayan coğrafyanın, ilköğretimden itibaren okullarda coğrafi düşüncenin yapısına uygun verilmesi gerekir. Böylece öğrencinin çevreye uyumu ve etrafında gelişen olaylar hakkında yorum gücü kazanması sağlanır (Meydan, 2010, s.78). Coğrafyanın ve sosyal bilgiler dersindeki coğrafya konularının önemini ifade ettikten sonra, coğrafya öğretimi öz yeterlik inancı; öğretmenlerin coğrafya alan bilgisiyle, öğrencilerine etkili bir eğitim-öğretim verme konusundaki kendilerine güven duymalarına ilişkin

inançları şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımla iki boyuttan söz edilebilir. Birincisi öğretmenlerin kişisel coğrafya öğretimi yeterliliği ikincisi de öğretim sonunda ortaya çıkan beklentilerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel coğrafya konuları ile ilgili yeterliklerinin bir standarda sahip olması sosyal bilgiler programının amacına ulaşması bakımından önemlidir. Sosyal Bilgiler programında mekân algılama becerisi büyük ölçüde genel coğrafya konuları ile geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu bakımdan başarı testlerinden ziyade öğretmenlerin mesleki ve alan yeterliklerini değerlendirmeleri ve öz yeterlik algılarını tespit etmek önemli bir konudur. Çünkü; öz yeterlik inancının, eğitim alanında, öğretmen etkinliklerindeki bireysel farklılıkları açıklamak amacıyla kullanılabilmesi ve öğretmen davranışını anlama ve geliştirmede önemli katkılar sağlayacağı bildirilmektedir (Enochs ve Riggs, 1990: Akt. Korkut ve Babaoğlu, 2012, s.271). Bu yüzden öz yeterlik inançları konusu da son yıllarda üzerinde en fazla araştırma yapılan konulardan biri haline gelmiştir.

Öğretmen öz yeterlik inançları, öz yeterlik konusunda yapılan çalışmalar içerisinde oldukça geniş bir alanı oluşturmaktadır (Bandura, 1995; Emmer & Hickmen, 1991; Gibson & Dembo, 1986; Hoy&Woolfolk, 1993; Ross, 1992; Soodak & Podel, 1998; Tschannen-Moran, Hoy -Boy, 1998, Henson, 2001, Gavora, 2010, Gao, 2011). Ayrıca coğrafya öz yeterliliği alanında Karadeniz (2005), Karadeniz ve Özdemir (2006), Öztürk (2007), Çoskun (2007), Akengin ve diğerleri (2010), Karadeniz (2011) ve Geçit-Beldağ (2014) çalışmalar yapmıştır.

Öğretmenler kendilerini kafi derecede bilgili hissettikleri konuları ve alanları öğretme konusunda atılın olabirirken aynı zamanda öğretmenlerin kendileri yetersiz buldukları konularla karşılaştıklarında ya da konu sonunda öğrencilerden istedikleri sonucu alamayacaklarını düşündüklerinde motivasyonları düşebilmektedir.

Bu şartlar ve ortaya çıkan bilgiler ışığında öğretim faaliyetlerinin etkililik derecesi, öğrencilere yansması, öğretmenlerin kendilerini nasıl gördükleri konusunda bilgi sahibi olmak ve bu bilgiler doğrultusunda öneriler getirmek için bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterliklerinin tespiti amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problem durumlarına cevap aranmıştır;

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel coğrafya öğretimi öz yeterlikleri;

- a) Cinsiyet,
- b) Kıdem Yılı,
- c) Yaş,
- d) Eğitim Durumu,
- e) Mezun Olunan Bölüme göre bir farklılık göstermekte midir?

2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel coğrafya öğretimi sonundaki beklentilerine ilişkin öz yeterlikleri;

- a) Cinsiyet,
- b) Kıdem Yılı,
- c) Yaş,
- d) Eğitim Durumu,
- e) Mezun Olunan Bölüme göre bir farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterliklerinin tespitinin amaçlandığı bu çalışmada nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasındaki birlikte değişimin varlığı ve/veya derecesi belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2009). Araştırmanın örnekleme tesadüfi (rastgele) örneklem yoluyla Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 366 sosyal bilgiler öğretmeni dahil edilmiştir.

Çalışmada Gao (2011) tarafından geliştirilen, 25 maddeden oluşan 'Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Coğrafya Konularının Öğretimine İlişkin Öz Yeterlikleri' anketi Türkçe' ye uyarlanarak kullanılmıştır. Türkçe' ye uyarlanan ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik değeri $\alpha=.80$ 'dir. Ölçek birbirinden bağımsız iki alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut (13 madde) öğretmenlerin coğrafya konularının öğretimindeki kişisel öz yeterlik algıları (KÖYA), ikinci boyut (12 madde) sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya öğretimi sonundaki beklentilerine ait öz yeterlik algılarını (SBYA) tespit etmek için hazırlanmıştır. Ayrıca ölçek içerisinde on iki adet olumsuz yargı içeren anket maddesi bulunmaktadır. Anket 'Kesinlikle katılmıyorum',

‘Katılmıyorum’, ‘Kararsızım’, ‘Katılıyorum’ ve ‘Kesinlikle katılıyorum’ ifadelerinden oluşan beşli Likert türündedir.

Cinsiyet	Frekans	%
Kadın	156	42,6
Erkek	210	57,4
Yaş Durumu		
22-30	154	42,1
31-40	174	47,5
41-55	38	10,3
Kıdem Yılı		
1-10	258	70,5
11-20	84	23,0
21-35	24	6,6
Eğitim Düzeyi		
Lisans	323	88,3
Yüksek Lisans	36	9,8
Doktora	7	1,9
Mezun Olunan Bölüm		
Sosyal Bilgiler	293	80,1
Tarih	44	12,0
Coğrafya	17	4,6
Diğer	12	3,3
Toplam	311	100

Ölçekten alınabilecek en yüksek puanlar kişisel coğrafya öğretimi öz yeterlik algısı bölümü için 65, coğrafya öğretimi sonundaki beklentilere yönelik öz yeterlik algıları bölümü için ise 60, en düşük puanlar ise sırasıyla 13 ve 12’dir. Ölçekten alınacak yüksek puan yüksek öz yeterlik algısını, düşük puan ise düşük öz yeterlik algısını ifade etmektedir.

Veriler çevrimiçi (online) anket yoluyla toplanmıştır. Güvenirlilik için her katılımcının yalnızca bir kere anketi doldurması sağlanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 20 paket program kullanılmıştır. Ölçek verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için Kolmogrov-Smirnov testi yapılmış ve normal dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Çözümlenen verilerin analiz aşamasında frekans, ortalama, bağımsız gruplarda t-testi, ANOVA ve Scheffe testleri yapılmıştır. Cinsiyete değişkenine göre farklılaşmayı test etmek için

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

bağımsız gruplar t-testi tekniği, kıdem, eğitim durumu ve mezun olunan bölüm değişkenine göre farklılaşmayı test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın problem cümlelerine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

3.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algıları ne düzeydedir?

Araştırmanın bu probleminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarına ait istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Öz yeterlik inancına ilişkin puan dağılımı

Ölçeğin Bölümleri	Minimum Puan	Maksimum Puan	\bar{X}	Ss	Ölçek Ortalaması
Kişisel Öz Yeterlik Bölümü	30	62	49,81	5,67	3,83
Sonuç Beklentisi Öz Yeterlik Bölümü	27	58	41,30	5,45	3,44
Genel	59	114	90,98	9,02	3,63

Tablo incelendiğinde genel öz yeterlik açısından katılımcıların aldıkları puanların aritmetik ortalamasının '94' , kişisel öz yeterlik bölümünde '49,81', sonuç beklentisi öz yeterlik bölümünde ise '41,40' olduğu görülmektedir. Karadeniz'in (2011) çalışmasında yaptığı gibi algı düzeyinin belirlenmesinde puanlama sistem olarak ortalama değerden bir standart sapma değeri altından itibaren olan kısma düşük puan grubu, ortalama değerden bir standart sapma değeri üstünde olan kısma yüksek puan grubu, iki grup arasına orta puan grubu şeklinde tanımlama yapılmıştır.

Tablo 3: Öz yeterlik inancına ilişkin puan grupları

Ölçeğin Bölümleri	Düşük Puan Grubu	Orta Puan Grubu	Yüksek Puan Grubu
Kişisel Öz Yeterlik Boyutu	52	244	65
Sonuç Beklentisi Öz Yeterlik Boyutu	49	262	62
Genel	45	250	65

Tablodaki bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimi üzerine öz yeterlik algılarının “Orta” düzeyde olduğu görülmektedir. Çünkü öğretmenlerin coğrafya konularının öğretiminde öz yeterlik ortalaması ($\bar{X} = 90,98$) ölçek ortalamasına ($\bar{X} = 3,63$) çok yakın bir değerdedir ve bu değer ölçeğin kararsızım ve katılıyorum seçenekleri arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri cevapları boyutlar düzeyinde inceleyecek olursak; KÖYA boyutundaki 23. Madde olan ‘ *Coğrafya konularını öğretirken öğrencilerin sorularını genellikle hoş karşılarım* ’ maddesine katılımcıların % 95,3’ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneğini işaretleyerek en yüksek öz yeterlik algı oranına ulaşmışlardır.

En düşük öz yeterliğe, katılımcıların % 45’inin olumsuz (katılmıyorum-kesinlikle katılmıyorum) yanıt verdiği 6. Madde olan ‘ *Coğrafya ile ilgili projeleri takip etmede çok yeterli değilim* ’ maddesinde ulaşılmıştır. SBYA boyutunda ise en yüksek öz yeterlik katılımcıların % 91,8’inin katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneğini işaretlediği ‘ *Öğrencilerin geçmişte yetersiz olan coğrafya bilgileri iyi bir öğretimle yeterli hale getirilebilir* ’ ifadesinden ibaret olan 9. maddedir.

13. Madde olan ‘ *Coğrafya öğretimindeki çaba artışına rağmen bu durum bazı öğrencilerde çok az başarı artışı sağlamaktadır* ’ ifadesine katılımcıların yalnızca %14,4’ü olumsuz (katılmıyorum-kesinlikle katılmıyorum) yanıt verdiği için en düşük öz yeterlik algısı bu maddede görülmüştür.

3.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algıları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın bu probleminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının cinsiyet değişkenine ait istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

Tablo 4: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının cinsiyet değişkenine göre analizi

Ölçeğin Bölümleri	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kişisel Öz Yeterlik Bölümü	Kadın	156	50,0064	5,56196	364	0,56	.572
	Erkek	210	49,6667	5,76936			
Sonuç Beklentisi Öz Yeterlik Bölümü	Kadın	156	41,1859	5,88580	364	0,67	.499
	Erkek	210	41,5762	5,11461			
Genel	Kadın	156	91,1923	9,05404	364	0,53	.958
	Erkek	210	91,2429	9,03280			

Tablo 4.'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine yönelik kişisel öz yeterlik algı puanları cinsiyete göre anlamlı fark göstermemektedir [$t(364)=.572$, $p>.05$]. Bu sonuç coğrafya konularının öğretiminde kişisel öz yeterlik algı puanı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya öğretiminde sonuç beklentisine yönelik öz yeterlik algı puanları cinsiyete göre anlamlı fark göstermemektedir [$t(364)=.499$ $p>.05$]. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine yönelik genel öz yeterlik algı puanları da cinsiyete göre anlamlı fark göstermemektedir [$t(364)=.958$ $p>.05$].

Bu bulgular sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algı puanı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

3.3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algıları yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın bu probleminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının yaş değişkenine ait istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 5: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının (yaş değişkenine göre) tek yönlü anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	
KÖYA	Gruplar arası	23,236	2	11,618	.359	.698
	Gruplar içi	11738,756	363	32,338		
	Toplam	11761,992	365			
SBYA	Gruplar arası	148,137	2	74,069	2.512	.082
	Gruplar içi	10702,387	363	29,483		
	Toplam	10850,5	365			
TOPLAM	Gruplar arası	157,895	2	78,947	.968	.381
	Gruplar içi	29601,179	363	81,546		
	Toplam	29759,074	365			

Tablo 5 incelendiğinde genel öz-yeterlik ve alt boyutlarda ($p>.05$) yaş değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır.

3.4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik alguları kıdem değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın bu problemde sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının kıdem değişkenine ait istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 6: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının (kıdem değişkenine göre) tek yönlü anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	
KÖYA	Gruplar arası	40,476	2	20,238	.627	.535
	Gruplar içi	11721,515	363	32,291		
	Toplam	11761,992	365			
SBYA	Gruplar arası	45,073	2	22,537	.757	.470
	Gruplar içi	10805,45	363	29,767		
	Toplam	10850,525	365			
TOPLAM	Gruplar arası	.134	2	.067	.001	.999
	Gruplar içi	29758,939	363	81,981		
	Toplam	29759,074	365			

Tablo 6. da görüldüğü gibi, genel öz-yeterlik ve alt boyutlarda ($p>.05$) kıdem değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

3.5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algıları eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın bu probleminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının eğitim düzeyi değişkenine ait istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 7: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının (eğitim düzeyi değişkenine göre) tek yönlü anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark (Scheffe Testi)	
KÖYA	Gruplar arası	2	100,731	3,163	.043	2-3	
	Gruplar içi	11560,530	363				31,847
	Toplam	11761,992	365				
SBYA	Gruplar arası	2	30,844	1,038	.355	-	
	Gruplar içi	10788,836	363				29,721
	Toplam	10850,525	365				
TOPLAM	Gruplar arası	2	86,740	1,064	.346	-	
	Gruplar içi	29585,595	363				81,503
	Toplam	29759,074	365				

Tablo 7 incelendiğinde genel öz-yeterlik ve sonuç beklentisine yönelik algılarda kıdem değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak kişisel öz yeterlik algısı açısından anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın hangi yönde olduğunu tespit etmek için Post Hoc testlerden varyans analizi homojen olduğundan Scheffe testi kullanılmıştır. Sonuçlara göre doktora mezunu ($\bar{X} = 54,4$) olanların kişisel öz yeterlik algılarının yüksek lisans mezunu ($\bar{X} = 48,6$) olanlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir.

3.6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algıları mezuniyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın bu probleminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının mezuniyet değişkenine ait istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 8: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlik algılarının (mezuniyet değişkenine göre) tek yönlü anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark (Scheffe)	
KÖYA	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	275,433 11486,559 11761,992	2 362 365	91,811 31,731	2,89 3	.035	2-3
SBYA	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	70,540 10779,985 10850,525	2 362 365	23,513 29,779	,790	.500	-
TOPLAM	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	418,043 29341,031 29759,074	2 362 365	139,348 81,053	1,71 9	.163	-

Tablo 7’de görüldüğü gibi, genel öz-yeterlik ve sonuç beklentisine yönelik algılarda mezun olunan bölüm bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak kişisel öz yeterlik algısı ile mezun olunan bölüm açısından anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Anlamlı farklılığın hangi yönde olduğunu tespit etmek için Post Hoc testlerden varyans analizi homojen olduğundan Scheffe testi kullanılmıştır. Sonuçlara göre coğrafya mezunu ($\bar{X} = 51,8$) olanların kişisel öz yeterlik algılarının tarih mezunu ($\bar{X} = 47,7$) olanlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Eğitim - öğretim faaliyetlerinin niteliğinin artırılması, sınıf yönetimi yöntemlerinin geliştirilmesi ve öğrenci motivasyonunun canlı tutulması gibi faktörlerin odağında öğretmenlerin kişisel öz yeterlik algıları bulunmaktadır.

Bahsettiğimiz faktörlerin gelişiminde öz yeterliği yüksek öğretmenler pozitif anlamda çok önemli etkide bulunmaktadırlar. Bu nedenle özellikle sosyal bilgiler gibi toplumla barışık bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir dersin öğretiminde bu etki daha da artmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin en önemli ayaklarından biri olan coğrafya konularının öğretimindeki öğretmen öz yeterlikleri bu çalışma ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

Araştırma Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan 366 öğretmene uygulanmıştır. Gao (2011) tarafından geliştirilen ve daha sonra Türkçe'ye uyarlanan anketin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .80'dir. İki alt boyuta sahip anket maddelerinden KÖYA boyutundan en az 13 en fazla 65 puan, SBYA boyutundan en az 12 en fazla 60 puan alınabilirken toplamda ise en az 25 en fazla 125 puan alınabilmektedir. İki alt boyutla uygulanan araştırmanın bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin KÖYA (X=49,81), SBYA (X=41,33) ve genel öz yeterlik algı (X=90,98) puanlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bu sonuç Ogün (2007) ve Karadeniz'in (2011) yaptığı çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin öz yeterlik algıları cinsiyet, yaş, kıdem, eğitim düzeyi ve mezuniyet değişkenine göre incelenmiştir. Öz yeterlik algısının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Bu sonuç ile Oğuz (2015), Eroğlu ve Ünlü (2015), Bozkurt (2015), Şad ve Nalçacı (2015), Akgün ve diğerleri (2014), Yeşilbursa ve Uslu (2014), Uslu (2014), Geçit ve Beldağ (2014), Uysal ve Kösemen (2013), Gömleksiz ve Serhatlıoğlu (2013), Alemi ve Pashmforoosh (2013), İnce ve diğerleri (2012), Karadeniz (2011), Telef (2011), Külekçi (2011), Pendergast ve diğerleri (2011), Özel ve Başoğlu (2007), Kahyalıoğlu ve Yangın (2007), Berkant ve Ekici (2007), Özerkan (2007), Gerçek ve diğerleri (2006), Öztürk (2004) tarafından yapılan çalışmalar paralellik göstermektedir. Bu sonuçlar öğretmen ya da öğretmen adaylarının kişisel öz yeterlik algısında cinsiyetin önemli bir faktör olmadığını göstermektedir.

Ancak Yağcı ve Aksoy (2015) ile Arpacı ve Birhanlı (2012) çalışmalarında kadınlar lehine Özdemir (2008), Akengin ve diğerleri (2010) ile Korkut ve Babaoğlu (2012) çalışmalarında erkekler lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Bu durum Uysal ve Kösemen'in (2013) de belirttikleri gibi kimi çalışmalarda kadın kimi çalışmalarda erkekler lehine bir farklılık tespit edildiği için bu konuda bir tutarlılıktan söz etmek söz konusu değildir.

Araştırmanın öz yeterlik algılarının yaş değişkeni açısından oluşturduğu sonuçlara bakıldığında 41-55 yaş grubu öğretmenlerin ortalama puanlarının diğerlerine göre daha düşük olmasına rağmen anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu sonuçlar Uysal ve

Kösemen (2013), Karadeniz (2011), Pendergast ve diğerleri (2011), Gerçek ve diğerlerinin (2006) çalışmaları ile paralellik gösterirken Aypay'ın (2010) çalışmasında ise yaşın anlamlı farklılık oluşturduğu ifade edilmiştir.

Kıdem yılı değişkeninin öz yeterlik algısında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı sonucu araştırmanın bir diğer bulgusunu oluşturmaktadır. Bu bulguyla Geçit ve Beldağ (2014), Alemi ve Pashmforoosh (2013), Gömleksiz ve Serhatlıoğlu (2013), Korkut ve Babaoğlu (2012), Karadeniz (2011), Telef (2011), Özerkan (2007) ve Öztürk'ün (2004) çalışmalarından da aynı sonuca ulaşılmıştır. Ancak Ekmekci ve diğerleri (2015), Gao (2011) ve Kaufmann ve Sawyer (2004) çalışmalarında kıdem değişkenine göre anlamlı farklılaşma olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırmanın bir diğer değişkeni olan eğitim durumu SBYA ve genel öz yeterlik üzerinde anlamlı farklılık oluşturmazken, KÖYA üzerinde anlamlı farklılık oluşturmuştur. Yapılan Scheffe testi sonucunda doktora mezunu olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlik algılarının lisans ve yüksek lisans mezunlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç gösteriyor ki öğretmenlerin eğitim düzeyi yükseldikçe öz yeterlik inançları artmaktadır. Bu durumun aksine Telef (2011) çalışmasında eğitim durumu ile öz yeterlik algısı arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir.

Bu sonuçlar ışığında;

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları bölüm ile öz yeterlik algıları arasında SBYA alt boyutu ve genel algı boyutunda anlamlı farklılık yok iken, KÖYA boyutunda anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Bu farklılık coğrafya mezunu olanlar ile tarih mezunu olanlar arasında kendini göstermiştir. Coğrafya konularının öğretimine yönelik kişisel öz yeterlik algısı en yüksek olanlar coğrafya mezunları iken en düşük olanlar tarih mezunlarıdır. Bu durumun doğal olarak en önemli nedeni öğretmenlerin lisans eğitimi sırasında aldıkları coğrafya dersi kredileri ile ilişkilidir.

Bu sonuçla aynı doğrultuda Geçit ve Beldağ (2014) çalışmalarında mezun olunan bölüme yönelik anlamlı farklılık bulamamalarına rağmen coğrafya mezunları lehine bir durumun ortaya

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

çıktığını belirtmişlerdir. Ancak Özel ve Başoğlu (2007) çalışmalarında böyle bir anlamlı farklılıktan söz etmemişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimi öz yeterlik algı düzeylerinin yükseltilmesi için lisans eğitimi sırasında aldıkları coğrafya derslerinde yaparak yaşayarak öğrenme faaliyetlerini geliştirici uygulamalı derslere ağırlık verilmesi önerilebilir. Aynı şekilde lisans eğitiminde görsel öğelerle coğrafya eğitimi verilmesi de lisans eğitimi sırasında kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlayacaktır. Böylece öğretmen adaylarının göreve başladıklarında öz güvenleri dolayısıyla öz yeterlik algılarını yükseltecektir. Akademik bilgilerin öğretmenlerde yeterli düzeyde olması da tek başına yeterli olmayacaktır.

Buna ilaveten psikolojik faktörler de göz önünde tutulmalıdır. Bu nedenle lisans eğitimi sırasında ya da öğretmenlik sırasında öz yeterliği geliştirici seminer ve eğitimlerin yararlı olacağı kanısındayız.

Anket maddelerinden olan ‘Coğrafya ile ilgili projeleri takip etmede yeterli değilim’ maddesinde çıkan düşük öz yeterlik algısına ithafen sosyal bilgiler öğretmenlerinin fen ve matematik alanında olduğu gibi projelere katılımlarını artıracak öğretmenler ya da okullar arası proje yarışmaları bakanlık tarafından düzenlenebilir. Öğretmenlerin proje yarışmalarının katılımcısı olmasa dahi takipçisi olması sağlanabilir.

Araştırma sonuçlarından lisansüstü mezunlarının daha yüksek öz yeterliğe sahip olduğu bulgusuna ithafen öğretmenlerin yüksek lisans ve doktora eğitimi almasını teşvik edici maddi düzenlemeler yapılabilir.

Lisans eğitimi sırasında öz yeterlik çalışması yapılan öğretmen adaylarının coğrafya öz yeterliği düşük olanların seçmeli coğrafya dersleri almaları sağlanabilir. Öz yeterlik tespiti üzerine yapılan nicel araştırma sonuçlarına göre aykırı durum örnekleme alınarak bu örneklerden ortaya çıkan nedenler üzerine nitel araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akengin, H. Şahin, T.C., Kaya, B., Bengiç, G. ve Sargın, S. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bazı Genel Coğrafya Konuları Ve Bunların Öğretimi İle İlgili Öz-Yeterlik Algıları, Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 21, Ocak - 2010, S. 78 - 97İstanbul – Issn:1303-2429.

- Akgün, İ., Akgün, M. ve Şimşek, N. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eğitimde Bilgisayar Kullanmaya İlişkin Öz Yeterlilik Algularının İncelenmesi, K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23 (2), 711-722.
- Akinoğlu, O. (2005). Coğrafya Eğitiminin Etkililiği Ve Sorunları, Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 12, Temmuz- 2005, İstanbul.
- Alemi, M. ve Pashmforoosh, R. (2013). EFL Teachers' Self-Efficacy Beliefs İn Teaching Literature. The International Journal Of Literacies, 19, 25-36.
- Allinder, R. M. (1994). The Relationships Between Efficacy And The Instructional Practices Of Special Education Teachers And Consultants. Teacher Education And Special Education, 17, 86-95.
- Anderson, R., Greene, M. ve Loewen, P. (1988). Relationships Among Teachers' And Students' Thinking Skills, Sense Of Efficacy, And Student Achievement. Alberta Journal Of Educational Research, 34(2), 148-165.
- Arpacı, A. ve Birhanlı, A. (2013). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Biyoloji Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlik Alguları, Eylül 2013 Cilt:21 No:3 Kastamonu Eğitim Dergisi 1199-1220.
- Ashton, P. ve Webb, R. (1986). Making A Difference: Teachers' Sense Of Efficacy And Student Achievement. New York: Longman.
- Ashton, P., Webb, R., ve Doda, N. (1983). A Study Of Teachers' Sense Of Efficacy: Final Report, Executive Summary. Gainesville: University Of Florida, Foundations For Education.
- Aypay, A. (2010). Genel Öz Yeterlik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(2): 113-131.
- Bandura, A. (1986). Social Foundations Of Thought And Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1995). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise Of Control. New York: Freeman.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

- Bednarz, R., ve Boehm, R. (1994). *Geography For Life: National Geography Standards 1994*. Washington, DC: National Geographic Society.
- Berkant, H.G. ve Ekici, G. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretiminde Öğretmen Öz-Yeterlik İnanç Düzeyleri İle Zeka Türleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 16, Sayı 1, 2007, S.113-132.
- Brouwers, A. ve Tomic, W. (2001). The Factorial Validity Of Scores On The Teacher İnterpersonal Selfefficacy Scale. *Educational And Psychological Measurement*, 61, 433-445.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. (11. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bozkurt, N. (2015). Tarih Öğretmeni Adaylarının Özel Alan Yeterlik Algılarının Değerlendirilmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 8/3.
- Coşkun. O. (2008). Erzurum'daki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına Yönelik Öz Yeterlik Seviyeleri Üzerine Bir İnceleme, *KKEFD/JOKKEF* Sayı:15.
- Department For Education And Employment, Qualifications And Curriculum Authority. (1999). *The National Curriculum Handbook For Primary Teachers İn England*. London, England:Author.
- Doğan, N., Beyaztaş, D. ve Koçak, Z. (2012). Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Öz Yeterlik Düzeyinin Başarıya Etkisinin Sınıf Ve Cinsiyete Göre İncelenmesi: Erzurum İli Örneği, *Eğitim Ve Bilim* 2012, Cilt 37, Sayı 165.
- Ekmekci, A., Corkin, D. ve Papakonstantinou, A. (2015). The Relationship Between Teacher Related Factors And Mathematics Teachers' Educational Beliefs About Mathematics. İn Che, S..M. And Adolphson, K.A. (Eds.), *Proceedings Of The 42nd Annual Meeting Of The Research Council On Mathematics Learning*, (Pp. 146-154). Las Vegas,NV.
- Emmer, E. ve Hickman, J. (1991). Teacher Efficacy İn Classroom Management And Discipline. *Educational And Psychological Measurement*, 51, 755-765.
- Eroğlu, C. Ve Ünlü, H. (2015). Self-efficacy: Its Effects on Physical Education Teacher Candidates' Attitudes toward the

- Teaching Profession, Educational Sciences: Theory & Practice • 2015 February • 15(1) • 201-212.
- Gao, Y. (2011). Secondary History/Social Studies Teachers' Self-Efficacy Regarding Geography Teaching, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Virginia Commonwealth University Richmond, Virginia
- Gavora, P. (2010). Slovak Pre-Service Teacher Self-Efficacy : Theoretical And Research Considerations. The New Educational Review. Vol. 21, No. 2 (2010), Pp. 17-30.
- Geçit, Y. ve Beldağ, A. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Coğrafya Alanına Yönelik Öz-Yeterlik Seviyelerinin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi (Rize İli Örneği), Nwsa-Education Sciences , 1C0623, 9, (4), 353-363.
- Gerçek, C. vd. (2006). Biology teaching self-efftcacy beliefs of the teacher candidates, Ankara University, Journal of Faculty of Edueational Sciences, vol: 39, no:1, pp:57-73.
- Gömlüksiz, M. ve Serhatlıoğlu, B. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik İnançlarına İlişkin Görüşleri, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/7 Summer 2013, p. 201-221.
- Guskey, T. R. ve Passaro, P. D. (1994). Teacher Efficacy: A Study Of Construct Dimensions. American Educational Research Journal, 31, 627-643. Haggett, P. (1995). The Geographer's Art. Cambridge, MA: Blackwell.
- Hoy, W. K. ve Woolfolk, A. E. (1993). Teachers' Sense Of Efficacy And The Organizational Health Of Schools. Elementary School Journal, 93(4), 355-372.
- İnce, E., Gülten, D. ve Kırbaşlar, F. (2012). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Matematik Oz-Yeterlikleri Ve Fizik Problemlerine Yönelik Görüşleri, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 17 (2012-1), 58-71.
- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Öz- Yeterliklerine İlişkin Görüşleri. Kastamonu Eğitim Dergisi. 15(1): 73-84.
- Karadeniz, C. Ve Sarı, S. (2011). Coğrafya Öğretimi Öz-Yeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt:9 Sayı:33 Sayfa:9-27.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

- Karabağ, S., Şahin, S. ve Öztürk, M. (2007). The Place Of New Geography Curriculum İn Developing Students World perceptions. IGU/HEREDOT Conference Innovative Curricula London 10th- 12th April 2007, UK.
- Karadeniz, C. ve Özdemir, N. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlik İnançları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 23-30.
- Karadeniz, C. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Öz Yeterlik İnanç Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 63-69.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara: Nobel Yayınları .
- Korkut, K. Ve Babaoğlu, E. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançları, Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi, Cilt 8, Sayı 16, 2012.
- Külekçi, G. (2011). İngilizce Öğretmen Adaylarının Özyeterlilik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, International Online Journal of Educational Sciences, 2011, 3(1), 245-260.
- Meydan, A. (2010). Sosyal Bilgilerin Temelleri, Refik Turan-Kadir Ulusoy (Ed.), Sosyal Bilgiler Disiplininde Coğrafyanın Yeri Ve Önemi, Ankara: Maya Akademi.
- Midgley, C., Feldlaufer, H. ve Eccles, J. S. (1989). Change İn Teacher Efficacy And Student Selfand Task-Related Beliefs İn Mathematics During The Transition To Junior High School. Journal Of Educational Psychology, 81(2), 247-258.
- Ogün, C. (2007). Erzurum'daki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına Yönelik Öz Yeterlik Seviyeleri Üzerine Bir İnceleme. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 15, 201-221.
- Oğuz, S. (2015). Social Science Preserves Teachers's Competence of Self- Sufficiency Levels, Procedia - Social and Behavioral Sciences 186 (2015) 829 – 834.
- Ormrod, J. E. (2006). Educational Psychology: Developing Learners. Upper Saddle River, N.J: Pearson/Merrill Prentice Hall.

- Özdemir, S.M. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Sürecine İlişkin Öz- Yeterlik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 277-306.
- Özel, A. ve Başoğlu, M. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları Ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Coğrafya Dersleriyle İlgili Görüşleri, *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 15, Ocak - 2007, İstanbul.*
- Özerkan, E. (2007). Öğretmenlerin Öz-Yeterlik Algıları İle Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Benlik Kavramları Arasındaki İlişki, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Cemil Öztürk (Edt.), *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış (1-31)*, Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, M. (2015). Değişen Dünyada Coğrafya Eğitimi, *Coğrafya Eğitimi Dergisi 1(1)*, 2015 21-28.
- Pajares, F., Ve Miller, D. M. (1994). Role Of Self-Efficacy And Self-Concept Beliefs İn Mathematical Problem Solving: A Path Analysis. *Journal Of Educational Psychology*, 86, 193-203.
- Pendergast, D., Garvis, S., & Keogh, J. (2011). Pre-Service Student-Teacher Self-Efficacy Beliefs: An Insight Into The Making Of Teachers. *Australian Journal Of Teacher Education*, 36(12).
- Riggs, I. ve Enochs, L. (1990). Toward The Development Of An Elementary Teacher's Science Teaching Efficacy Belief Instrument. *Science Education*, 74, 625-638.
- Robin K. H. (2001). *Teacher Self-Efficacy: Substantive Implications And Measurement Dilemmas*, Texas A&M University, College Station, Texas.
- Ross, J. A. (1992). Teacher Efficacy An The Effect Of Coaching On Student Achievement. *Canadian Journal Of Education*, 17(1), 51-65.
- Sara E. Rimm, K. ve Brook E. S. (2004), *Primary-Grade Teachers' Self-Efficacy Beliefs, Attitudes Toward Teaching, And Discipline And Teaching Practice Priorities İn Relation To The*

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN COĞRAFYA KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİKLERİ

- "Responsive Classroom" Approach The Elementary School Journal, Vol. 104, No. 4 Pp. 321-341.
- Senemoğlu, N. (2005). Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya, Ankara:Gazi Kitapevi.
- Schunk, D. H. (2009). Öğrenme Teorileri Eğitimsel Bir Bakış, Muzaffer Şahin(Edt.), Ankara:Nobel Yayın.
- Sharp, C. (2002). Study Support And The Development Of Self-Regulated Learner. Educational Research, 44(1), 29-42.
- Soodak, L. C, Podell, D. M., ve Lehman, L. R. (1998) Teacher, Student, And School Attributes As Predictors Of Teachers' Responses To Inclusion, *Journal Of Special Education*, 31 (3), 480-497.
- Şad, S. ve Nalçacı, Ö. (2015). Öğretmen Adaylarının Eğitimde Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanmaya İlişkin Yeterlilik Algıları, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Nisan 2015, ss. 177-197.
- Telef, B. (2011). Öğretmenlerin Öz-yeterlikleri, İş Doyumları, Yaşam Doyumları ve Tükenmişliklerinin İncelenmesi, *İlköğretim Online*, 10(1), 91-108, 2011.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk-Hoy, A. ve Hoy, W. K. (1998). Teacher Efficacy: Its Meaning And Measure. *Review Of Educational Research*, 68, 202-248.
- Uysal, İ. ve Kösemen, S. (2013). Öğretmen Adaylarının Genel Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal Of Research In Education And Teaching* Mayıs 2013 Cilt:2 Sayı:2 Makale No:25 ISSN: 2146-9199
- Uslu, S. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özel Alan Yeterliliğine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Üçışık, S. ve Demirci, A. (2002). 21. Yüzyılda Çağdaş Coğrafya Bilimi Ve Temel Unsurları, *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı: 5, İstanbul
- Yeşilbursa, C.C. ve Uslu, S. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Müze Eğitimine Yönelik Öz-Yeterlik İnançları, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl/Year: 5, Cilt/Vol:5, Sayı/Issue: 16 Prof. Dr. Refik Turan Özel Sayısı.